

Zpráva z konference ViolenceOFF: Práce s původci domácího násilí – kde jsme a kam směřujeme

Martina Novopacká
Institut pro kriminologii a sociální prevenci

V pondělí 6. listopadu 2023 se konala odborná projektová konference pořádaná Institutem pro kriminologii a sociální prevenci s názvem „Práce s původci domácího násilí – kde jsme a kam směřujeme“, kde byly prezentovány výstupy projektu *Zlepšení v oblasti zacházení s pachateli a v oblasti podpory obětí v případech domácího a genderově podmíněného násilí v ČR*, financovaného z Norských fondů 2014–2021.

Konferenci se zúčastnili zástupci z řad soudců, státních zástupců, Probační a mediační služby, policistů (Policejního prezidia), advokátů, dále také zástupci Úřadu vlády, ministerstva spravedlnosti, ministerstva vnitra, ministerstva financí, odborů prevence kriminality městských úřadů a v neposlední řadě zástupci intervenčních center, organizací poskytujících intervence pro původce násilí, a rovněž zástupci Justiční akademie Policejní akademie, a dalších akademických a univerzitních institucí.

Konferenci zahájili náměstek ministra spravedlnosti Karel Dvořák, ředitel odboru rovnosti žen a mužů Úřadu vlády Radan Šafařík a ředitel IKSP Petr Zeman. Hana Přesličková, vedoucí projektu ViolenceOFF z Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, zahájila odbornou sekci konference. Ve svém projevu zdůraznila, že komplexní přístup k řešení problému domácího násilí musí zahrnovat nejen podporu obětí, ale také zaměření na osoby, které násilí páchají. Upozornila na nutnost systematického začlenění těchto jedinců do terapeutických programů a intervenčních opatření. Tato opatření jsou zaměřena na identifikaci a redukci rizikových faktorů, které vedou k domácímu násilí, a stávají se tak nezbytným nástrojem pro prevenci jeho dalšího výskytu a opakování.

Projekt IKSP prezentovaly Hana Přesličková, Pavla Malvotová, Martina Novopacká, Viktorie Paloušová a Michaela Roubalová.

V první části konference byly prezentovány **poznatky z justičních statistik Ministerstva spravedlnosti** (Hana Přesličková, Kateřina Grohmanová), které poukázaly mimo jiné na to, že v České republice se dlouhodobě registruje kolem 370 případů partnerského násilí ročně, s pachateli nejčastěji ve věku 30–44 let. Poslední data ukazují nárůst mladších pachatelů a závažnějších případů týrání. Soudy udělují 54 % podmíněných trestů a 22 % nepodmíněných trestů, přičemž mírný vzestup nepodmíněných trestů signalizuje potenciální změnu trendu v trestání. Justiční data odhalují potřebu lepšího národního monitoringu domácího násilí pro efektivnější soudní rozhodování.

Vedle dat z justičních statistik byla prezentována hlubší **analýza soudních rozhodnutí** (Martina Novopacká) pro bližší porozumění o povaze soudem řešených případů domácího násilí a jeho aktérech. Bylo konstatováno, že soudně řešené případy jsou obvykle závažné povahy. Pachatelé často pocházejí z nižších socioekonomických vrstev, nejčastěji jsou to dělníci nebo nezaměstnaní se základním vzděláním. Nezaměstnanost se ukázala také jako významný mimoprávní faktor ovlivňující pravděpodobnost uložení nepodmíněného trestu pachateli. Ukázalo se také, že mnohdy je sexuální násilí vnímáno jako součást celkového vzorce týrání a není klasifikováno jako samostatný trestný čin. Soudy obvykle nepřistupují k důkladnému posouzení specifických aspektů domácího násilí, zohledňují však ekonomické a rodinné dopady potenciálního uvěznění pachatele na oběti.

Analýza soudních rozhodnutí také umožnila blíže se zaměřit na **psychologické charakteristiky odsouzených pachatelů** (Pavla Malvotová). Většina vzorku pravomocně odsouzených pachatelů vykazovala problémy v primární rodině. Podle znaleckých posudků trpí významný podíl pachatelů psychickou poruchou, přičemž u téměř třetiny z nich byl zjištěn společný výskyt poruchy osobnosti a závislostního syndromu. Rozmanité osobnostní typy odsouzených, které odpovídají diverzitě původců domácího násilí, se liší od zahraničních literárních zdrojů vysokým výskytem paranoidních rysů. Osobnostní odchylky byly zjištěny velmi často, i když pouze pětina odsouzených měla diagnostikovanou poruchu osobnosti. V porovnání s obecnou populací byl zaznamenán nepoměr mezi vysoce a málo inteligentními jedinci, ale 78 % odsouzených nedokončilo střední školu s maturitou, i když 72 % z nich bylo hodnoceno jako alespoň průměrně inteligentní.

Další část představených výstupů projektu byla zacílena na **identifikaci nedostatků a dobré praxe a analýzu potřeb relevantních aktérů v České republice** (Viktorie Paloušová). Příspěvek poukázal na heterogenitu a potřebu institucionalizace v terapeutických programech a intervencích pro původce domácího násilí. Výzkum zahrnující expertní šetření a fokusní skupiny, odhaluje nedostatky v současných standardech a metodikách, nedostatečnou propojenost systému a variabilitu v názorech odborníků na účinnost a vymahatelnost programů. Navrhuje zlepšení v

oblastech, jako jsou školení, interdisciplinární spolupráce a včasná intervence, zvýšení informovanosti a motivace klientů, a zdůrazňuje potřebu systematického financování a politické podpory pro práci s PDN.

Následovala **prezentace o inspirativních koncepčních přístupech ve vybraných evropských zemích** (Michaela Roubalová). Prezentace shrnula příklady dobré praxe a osvědčených postupů v Rakousku, Norsku, Velké Británii, Německu a Španělsku. Zahraniční intervence určené pro původce domácího násilí jsou primárně zaměřeny na podporu přijetí pocitu zodpovědnosti za své jednání a nabídnutí alternativních řešení k násilnému chování, což je základní princip Duluth modelu. Důležitou součástí zahraničních programů je vyhodnocování míry rizika, které pachatelé představují. Český systém boje proti domácímu násilí byl již v mnoha aspektech inspirován Rakouským modelem, ale přístup, který zahrnuje práci s pachatelem jako nezbytnou součást řešení problému domácího násilí, však do českého systému zatím plně implementován nebyl. Pro úspěšné začlenění těchto prvků a zajištění efektivního fungování systému je klíčová adekvátní finanční podpora. Tato podpora by měla být cílena na efektivní nástroje a opatření, která povedou ke skutečnému pokroku v boji proti domácímu násilí.

První blok zakončila vedoucí projektu Hana Přesličková, která shrnula **hlavní doporučení vyplývající z projektu**. Klíčovými tématy byly potřeba včasné intervence a návaznosti práce s původci domácího násilí, systémové začlenění této práce do intervenční sítě, mezioborová spolupráce a vzdělávání aktérů. Diskutovalo se o významu institutu preventivního rozhovoru, předávání kontaktů na intervenční centra a zavedení povinných terapeutických programů pro vykázané osoby. Navržené změny zahrnovaly také informování státního zástupce o každém vykázaní a potřebu systémového uchopení terapeutické práce s původci násilí, včetně stabilního financování a metodické podpory. V neposlední řadě byla zdůrazněna potřeba vzdělávání a specializace všech aktérů, jako jsou policisté, soudci a pracovníci OSPOD. V kontextu trestněprávních doporučení byla diskutována změna skutkové podstaty trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí, včetně začlenění těhotenství mezi zvlášť závažné okolnosti. Hana Přesličková zdůraznila potřebu rozbití bludného kruhu slabé politické podpory prostřednictvím posílení interdisciplinárních kontaktů a spolupráce mezi aktéry tak, aby se zvýšil tlak na politiky vedoucí ke zlepšení práce s původci domácího násilí.

V odpolední části konference vystoupili se svými příspěvky odborní hosté. Konkrétně odbornice v oblasti výzkumu na téma domácího násilí Blanka Nyklová ze Sociologického ústavu Akademie věd s příspěvkem *Podoby násilí v osobních vztazích v reflexi kvantitativního a kvalitativního šetření*. Byly prezentovány výsledky práce Výzkumného centra domácího a genderově podmíněného násilí ReCeGe, konkrétně kvantitativní výzkum zkoumající kvalitu života a pocit bezpečí obětí domácího násilí a kvalitativní studie zaměřující se na zkušenosti dětí s násilím v blízkých vztazích. Mezi hlavní zjištění patřilo, že ženy častěji čelí sexuálnímu obtěžování, násilí a

vyhrožování ze strany expartnerů, zatímco muži jsou obvykle napadáni jinými muži, převážně ve veřejných prostorech. Psychické násilí v partnerství zasahuje téměř polovinu žen, z nichž čtvrtina zažila čtyři a více typů násilí. Výzkum také ukázal, že třetina žen zažila násilí v těhotenství. Ženy se obávají útoků od neznámých a omezují kvůli tomu svou aktivitu ve veřejném prostoru, muži se naopak častěji vybavují prostředky k sebeobraně. Důsledky násilí, jako úzkost a deprese, jsou u žen výraznější. Výzkum „Děti a násilí v blízkých vztazích“ odhalil nedostatky systému v řešení situace dětí, které jsou násilím postiženy.

Poznatky přímo z praxe pak přinesli zkušení odborníci. Prvními z nich byli Věra Víchová a Václav Chytrý z Diakonie Praha, která dlouhodobě poskytuje program pro pachatele domácího násilí, s představením možností evaluace takového programu v příspěvku pod názvem *Hodnocení efektivity terapeutického programu*. Program je považován za efektivní, pokud dochází k pozitivní změně, ať už na základě klienta či v očích terapeuta/lektora. Evaluace z roku 2022 ukazuje na velmi pozitivní výsledky terapeutického programu.

Posledním příspěvatelem byl pak další odborník z praxe – Josef Petr – s příspěvkem pod názvem *Budoucnost terapie násilí v ČR: Proč má naše práce smysl?* Josef Petr působil dlouhodobě jako ředitel organizace Ligy otevřených mužů, která pomáhá nejen mužům pracovat s jejich agresí. Ve své přednášce seznámil posluchače se zajímavými výsledky výzkumu domácího násilí. Z nich vyplynulo, že třetina žen zažila násilí ve vztahu a 30 % populace se dopouští násilí ve vztazích. Vedle toho 4 děti v každé třídě zažívají násilí v rodině. 8 z 10 mužů, kteří docházejí na terapii zaměřené na násilné chování sami, zažili násilí v dětství. Práce s původci domácího násilí má smysl, neboť směřuje k zastavení násilí změnou vzorců chování ze strany samotného původce, jde tzv. ke kořenům a jejím cílem je odstranit příčinu páchání násilí. V současné době mají však programy pro původce násilí plnou kapacitu, musí odmítat klienty a je jich v České republice nedostatek. Zároveň absentuje koncepční řešení nabídky a systémového uchopení práce s násilnou osobou. Tyto současné problémy lze částečně řešit vytvořením koncepce práce s původci domácího násilí. Josef Petr tedy představil návrh prvního koncepčního řešení, které by mělo zahrnovat především vytvoření a legislativní zakotvení Center pro práci s osobami, které se dopouštějí násilí. Dále je třeba systémově uchopit a ukotvit financování těchto Center a intervencí jimi poskytovaných a zajistit jejich kvalitu aktualizací Minimálních standardů práce s násilnou osobou.

Všechny příspěvky prezentujících jsou k nahlédnutí zveřejněny na webových stránkách projektu <https://violenceoff.cz/dozvuky-konference-violenceoff/>

Na stránkách jsou k dispozici také informace o projektu a jeho další výstupy. Vybrané výstupy z projektu představují též odborné statě tohoto čísla časopisu.